

Els creditors financers del nord exigeixen als països del Tercer Món el pagament del deute financer (el conegut deute extern), com ara veurem a Brasil després de la victòria de Lula. La veritat és, però, que els països rics tenen un deute molt més gran amb els països més pobres. És un deute històric, social, i és també un deute ecològic, un deute generat després de segles de saqueig dels recursos naturals, de danys ambientals i socials, a més de la lliure utilització de l'espai per tal de dipositar les deixalles —com poden ser els gasos d'efecte hivernacle— produïdes pels països industrialitzats. Aquest desequilibri ambiental a nivell planetari neix de l'actual model de producció industrial i consum d'una minoria i, per tant, diverses organitzacions del Tercer Món comencen a demanar la reparació dels efectes negatius d'aquest model en el Sud. Tot seguit es detallen els principals conceptes pels quals s'està reclamant el deute ecològic.

El deute ecològic del nord al sud

Joan Martínez Alier, *professor d'Història Econòmica de la UAB i director de la revista 'Ecologia Política'*

L'extracció de béns naturals, com el petroli, minerals, béns marins, forestals i genètics sense tenir en compte els perjudicis ambientals i socials que es generen. Hi ha intents de demanar reparacions en judicis internacionals contra empreses multinacionals (com la Texaco a Equador, o Repsol-YPF a l'Argentina, o Total a Birmània, però fins ara sense gaire èxit).

L'apropiació intel·lectual i l'ús del coneixement tradicional, especialment relacionat amb les llavors i les plantes medicinals, les quals són objecte de patents i per les quals els països del Tercer Món no han rebut mai res. D'això se'n diu "biopirateria".

L'ús i la degradació de les millors terres, aigua i aire per tal d'establir conreus per a l'exportació, arriscant la sobirania alimentària i cultural de les comunitats afectades. Un exemple seria la substitució del 70% del bosc de manglar equatorià per criadors de llagostí per a l'exportació. Això posa en perill la supervivència dels pescadors tradicionals i augmenta, alhora, el risc d'inundacions a la zona.

L'apropiació il·legítima de l'atmosfera per part dels països més industrialitzats, que emeten quantitats desproporcionades de gasos d'efecte hivernacle. També els gasos destructors de la capa d'ozó. Els països rics fan servir els oceans com a embornals sense pagar res; la resta del diòxid de carboni el llencen a l'atmosfera, com si fos nostra.

La producció d'armes químiques i nuclears, substàncies i residus tòxics —per exemple, pesticides prohibits en els països del nord com el plaguicida DBCP, utilitzat per la indústria bananera i que causa esterilitat masculina— que acaben sent dipositats o venuts en els països del Tercer Món.

Aquest deute va començar durant la colonització, amb l'apropiació de metalls, pedres precioses, fusta, recursos genètics i també la mort i l'esclavitud de les poblacions indígenes, els quals possibilitarien la revolució industrial als països rics. I amb aquesta, l'extracció dels recursos s'accelerà encara més. Els Estats Units importen dues tercers parts del petroli que consumeixen. La Unió Europea encara més: importem petroli i gas, i "exportem" gratuïtament a l'atmosfera, com si fos nostra, una quantitat desproporcionada de gasos d'efecte hivernacle. Actualment, el desequilibri planetari se sustenta mitjançant la promoció del comerç internacional desigual, la dependència tecnològica del Tercer Món envers el primer, la privatització de l'energia, comunicacions, aigua i terra o, finalment, mitjançant el propi deute extern, ja que els països deutors es veuen obligats a acceptar, entre d'altres mesures, els plans d'ajust estructural que els portaran, en últim terme, a implementar pràctiques ecològicament i socialment destructives, amb l'objectiu de pagar el deute extern. Per aquest motiu, les diverses organitzacions que treballen pel reconeixement del deute ecològic demanen, com a punt de partida, que el sud no hagi de pagar el deute extern. Però també mantenen que cal anar més enllà, i analitzar les dimensions històriques, ètiques i ecològiques de la relació nord-sud, replantejant els patrons de producció i consum que es troben, en definitiva, en la base del desequilibri.